

Elisabeta POP

Oradea

„Nu-i bine să-i împiedici pe oameni
să-și iasă din minți...”

Există, spunea cineva, la Cehov, multă luciditate și multă cruzime chiar, dar, paradoxal, în același timp multă înțelegere și infinită tandrețe pentru om.

Pentru unii, poate părea curioasă, cel puțin, ideea regizorului Petru Vutcărău de a propune unui teatru – cu care, ce-i drept, a mai colaborat și încă foarte bine – nu una dintre piesele cehoviene atât de dragi tuturor, actori și spectatori deopotrivă, ci o dramatizare proprie (și o traducere așijderea) a unei nuvele binecunoscute, de altfel, din vasta operă a genialului scriitor rus, și anume **Salonul nr. 6**.

Dar dacă ea, opțiunea, face parte dintr-un program al regizorului, ce să mai comentezi? Și sigur face, de vreme ce a pus acest text în scenă și cu o trupă rusească... la Chișinău.

Experiența poate fi interesantă, la urma urmelor... Voi începe prin a spune că orice dramatizare trădează oarecum textul inițial și, nu în ultimul rând, diluează o bună parte din substanța prozei-matcă. Acest lucru e valabil și la dramatizarea lui Vutcărău, doar că el, semnând și regia, a mai salvat câte ceva din densitatea textului, ba aș zice că pe alocuri a găsit, în imagini scenice tulburătoare (ajutat și de ingenioasa scenografie a Vioarei Bara), corespondențe convingătoare pentru a demonstra că Cehov, genialul Cehov, este capabil să sintetizeze în câteva slove un întreg univers.

El a ales ca rolul Naratorului să fie jucat de una și aceeași actriță – aici Elvira Platon Râmbu – care este și interpreta asistentei medicale (inconștientă și imorală) și a bătrânei Dariușka, fidela slujnică a doctorului Raghin.

Recunosc că mi s-ar fi părut mai firesc să aud pevestea din gura unui bărbat, imaginându-mi că-l aud pe Cehov însuși, dar (cu excepția unor tonuri melodramatice inutile) Elvira Platon s-a descurcat admirabil în toate cele trei ipostaze: a fost zăpăcită, flușturistică, revoltător de lipsită de moralitate și de milă omenească în rolul Asistentei și blândă, atașată sincer de doctor, înțeleaptă și tandră în cel al bătrânei Dariușka.

Pentru cine cunoaște evoluția acestei actrițe pe scena teatrului orădean (unde a venit de la Teatrul „Eugen Ionescu” din Chișinău în urmă cu vreo 14–15 ani) reușita nu este o surpriză, ci doar confirmarea faptului că cei doi artiști colaborează foarte bine și că atât în spectacolul *Despre sexul femeii, ca un câmp de luptă* cât și în *Și cu violoncelul ce facem?* ambele de Matei Vișniec, actrița s-a făcut remarcată, amintindu-ne de admirabila interpretare a rolului Fetei din spectacolul lui Vutcărău cu *Hei, oameni buni!* de Saroyan, de la Chișinău, actrița fiind premiata la Săptămâna teatrului scurt.

Urmărind spectacolul, am a-i reproșa mai ales lungimea – și nu atât lungimea propriu-zisă, cât ideea de a ține publicul încordat două ore și jumătate fără pauză, mai ales că au existat destule momente dilatate inutil, ba chiar repetate în registre

emoționale diferite și nu toate convingătoare. Uneori și-a făcut loc și pleonasmul scenic, întrucât, în timp ce Narratorul relatează un fapt sau altul, actorii se străduiau să ne și arate, să ilustreze cum se petrec lucrurile – fapt redundant, fără îndoială. Un exemplu ar fi și scena vizitei lui Mihail Averianici la Raghin – când tăcerea prelungită devine enervantă.

Din rațiuni care îmi scapă, Petru Vutcărău a renunțat la un personaj emblematic pentru universul terifiant al spitalului din târgul acela rusesc uitat de Dumnezeu: paznicul-portar Nikita, o brută, un om primitiv, primejdios, care-l bate pe bieții bolnavi incurabili, convins că „bătaia e ruptă din rai” și care nu ezită să o facă și cu doctorul Raghin, când acesta ajunge pacient. La câtă mizerie sugerează decorul și costumele – zdrențe sugestiv alcătuite – prezența lui Nikita cred că aducea un plus de culoare. El a optat pentru o asistentă fășneată, neglijentă, parșivă, incapabilă și ticăloasă, poate la fel de periculoasă ca Nikita.

Cadrul scenografic (ingenios împărțit și eficient folosit) sugerează decrepitudinea deprimantă, neputința unor intelectuali – puțini ca număr – incapabili să se opună în vreun fel tăvălugului social, resemnarea luând locul oricărei forme de revoltă. Regizorul a transformat într-o metaforă convingătoare toată această poveste incredibil de tristă și părănd, pe alocuri, neverosimilă. Mai mult chiar, a accentuat, neapăsând ostentativ pe vreo pedală, câtă indiferență

pentru cultură și pentru sentimentele adevărate se ascunde în lumea brutal interesată doar de chestiuni materiale, obsedată de bani și iar de bani... Și câtă nevoie are omul de dragoste și de libertate... Și oare unde, dacă nu într-o închisoare sau într-un azil de nebuni se poate vorbi cel mai bine despre nevoia de libertate ?

Trebuie să precizez de la început că revelația spectacolului este actorul Richard Balint, interpretul lui Ivan Dmitrici Gromov, nebunul înțelept, nebunul filosof. Actorul – a cărui evoluție este evidentă, de la un rol la altul, de la un gen la altul, de la un spectacol la altul. Rol complex și dificil, căruia actorul i-a conferit o aură de mister și un comportament ciudat, dar nu în sensul în care toți nebunii sunt ciudați, ci într-un fel mult mai profund, ce-l face pe spectator să nu-și poată lua ochii de la el. Este agitat și cuprins de panică, apoi agresiv, pe urmă tăcut ca o piatră, vorbăreț, înțelegător sau disperat, erou revoltat, prizonier resemnat sau pur și simplu pacient amărât...

În rolul doctorului Raghin, actorul invitat Volin Costin mizează pe bonomia și inteligența acestuia, calități pe care le pune în valoare pe mai tot parcursul spectacolului, lipsindu-și totuși personajul de patima din întâlnirile cu Gromov, de revelația de a fi descoperit între pacienți pe singurul om cu care se putea conversa inteligent în întreg târgul acela nenorocit, de resemnarea dinspre final și de agasanta relație cu Mihail, în timpul călătoriei celor doi la Varșovia și Moscova. Actorul are starea personajului, cunoaște bine psihologia greu de definit a unui ratat dintr-un loc îndepărtat de civilizație și este convingător, chiar dacă uneori replica nu-l ajută întotdeauna.

Sorin Ionescu – debut la Oradea – are, în primul rând, toate datele fizice ale tânărului doctor Hobotov (n-am înțeles de ce face un „semistriptease“ în stânga scenei, desenând pe un perete transparent și distrăgând astfel atenția publicului de la interesantul discurs al doctorului) dar nu a găsit încă modalitățile scenice de a ne convinge de totalul lichelism al uzurpatorului nerecunoscător, a insului grosolan și fără scrupule, mediocru adaptabil la orice situație.

Grupul care interpretează personajul colectiv – orășenii și nebunii – este omogen și foarte bine pus în valoare. Să amintim numele interpreților: Petre Ghimbășan, Pavel Sârghi, Ciprian Ciuciu și Alexandru Rusu. Acestuia din urmă i s-a mai încredințat și rolul lui Averianîci, pe care în parte l-a ratat datorită excesului vocal și al gestului cam operetistic. În schimb, în celelalte ipostaze este bun și întru totul convingător.

Petru Vutcărău a înțeles foarte bine că într-o piesă de Cehov (fie și într-o dramatizare), dincolo de conflictul propriu-zis și chiar în cazul destrămării acestuia, rămâne, atotputernic, dialogul, menit să lumineze cele mai obscure zone ale lumii puse sub o nemiloasă lupă.

Teatrul de Stat Oradea, Trupa „Iosif Vulcan“ – Salonul nr. 6 de A.P. Cehov. Traducerea și dramatizarea: Petru Vutcărău. Regia și ilustrația muzicală: Petru Vutcărău. Scenografia: Vioara Bara. Asistent scenografie: Noemi Lazici. Cu: Richard Balint, Volin Costin, Sorin Ionescu, Alexandru Rusu, Elvira Platon Râmbu, Petre Ghimbășan, Pavel Sârghi, Alexandru Rusu, Ciprian Ciuciu. Data premierei: 20 ianuarie 2007.